

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ЯК ПРАВОВА ЗАСАДА УТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Андрій Ігорович ЗІГАНШИН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0008-2728-8581>*

Законність функціонування громадських об'єднань в Україні, як форми вираження суспільної волі, самозахисту людьми своїх прав та демократичного впливу на публічний сектор, досягається за рахунок послідовної, логічно побудованої системи правових засад, нормами яких регламентовано порядок утворення та функціонування зазначених колективних суб'єктів. Центральне місце в цій системі, беззаперечно, відведено Основному Закону держави – Конституції України.

Досліджуючи етимологію поняття «конституція» Б.С. Кінаш наголосив, що дане слово походить від латинського «constitutio», що трактується, як устрій, будова, установлення, утвердження. В Стародавньому Римі, пише вчений, конституціями називали окремі акти, які видавали імператори [1, с. 550; 2, с.50]. В свою чергу, О.В. Оніщенко, аналізуючи історичний розвиток даного поняття, зауважує, що до XVIII століття воно вживалось переважно як синонім форми держави, а точніше її устрою. Таке розуміння конституції було започатковане ще Аристотелем, який працював над дослідженням державного устрою грецьких міст. У період середньовіччя слово «конституція» часто вживалося в канонічному (церковному) праві, зрідка – в інших сферах суспільного життя. Лише в епоху буржуазно-демократичних революцій поступово утверджується трактування конституції як сукупності правових норм [3, с.19; 4, с.67].

Щодо сучасного розуміння конституції, то, наприклад, І.М. Берназюк, В.В. Берч, М.М. Гецько, А.М. Дешко та інші автори підручника з Конституційного права України тлумачать категорію таким чином: політико-правовий документ, в якому знаходять свій концентрований, офіційний вираз і закріплення головні, базові устої суспільного і державного устрою (належність державної влади, характер власності, права і свободи громадян, територіальний устрій, а також система і принципи діяльності механізму здійснення повноваджь народу). Конституція, наголошують вчені, є особливим інститутом правової системи держави, якому належить правове верховенство щодо всіх інших нормативних актів. Вона оформлює національну систему права, стягує воедино діюче законодавство, визначає основи законності і правопорядку [5, с.64-65]. В роботі Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславського, В.М. Венгерової, М.І. Козюбри, О.М. Лисенко та А.А. Мелешевича відмічається, що під конституцією розуміють систему

правових принципів і норм, виражених в єдиному нормативному акті найвищої юридичної сили або кількох таких актах, в яких закріплено засади правового становища (статусу) особистості та її відносин з державною владою, основи соціально-економічного устрою, політичної системи, організації й діяльності держави та її ключових органів, місцевого самоврядування, а також відносин держави зі світовою спільнотою (засади зовнішньополітичної діяльності держави). У конституціях не тільки закріплюють фундаментальні засади, на яких базуються найважливіші суспільні відносини в державі й утверджується стабільний конституційно-правовий порядок, вони також є визначальним юридичним інструментом обмеження державної влади [6, с.78].

В свою чергу, Я.В. Чистоколяний, аналізуючи специфіку саме Конституції України, відмітив, що характерними ознаками цього документу є наступні: 1) конституція за своєю сутністю є Основним Законом, що виражає волю Українського народу і політику держави; 2) за змістом Конституція має вищу юридичну силу; 3) норми Конституції є нормами прямої дії; 4) Конституція приймається і вводиться в дію відповідно до передбаченої законом спеціальної процедури. Спеціальна процедура передбачена і щодо внесення змін і доповнень до Основного Закону; 5) чинне законодавство передбачає спеціальний механізм правового захисту, гарантування Конституції [7, с.105–106].

Враховуючи вищевикладене, Конституція України – це головний нормативно-правовий документ, яким визначено фундаментальні принципи та особливості роботи правової системи держави, побудови державної влади, специфіку територіального устрою країни, а також регламентовано ряд інших питань, які важливі для нормальної життєдіяльності України в цілому та української нації, зокрема. Як правова засада утворення та діяльності громадських об'єднань Основний Закон: 1) гарантує право на свободу створення об'єднань, а також закріплює інші, основоположні гарантії їх функціонування; 2) декларує базові принципи утворення громадських об'єднань, а також адміністративно-правового регулювання їх роботи; 3) визначає обмеження в створенні та діяльності громадських об'єднань, що мають своїми цілями вчинення протиправних дій, які несуть суспільну шкоду або порушують національну безпеку.

Список використаних джерел:

1. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень. Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. К.: Вид-во “Довіра”, 2000. 1018 с.
2. Кінаш Б.С. Конституційно-правові норми теорія та практика реалізації: дис... канд. юрид. наук. : 12.00.02. Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2008. 224 с.
3. Шаповал В.М. Від Руської Правди до Декларації про державний суверенітет України. Історичні форми правового регулювання державно-владних відносин. Віче. 2000. №7. С.15-25

4. Оніщенко О.В. Конституція України як основне джерело конституційного права України: дис... канд. юрид. наук. : 12.00.02. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2005. 216 с.

5. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с.

6. Конституційне право: підручник. за загальною редакцією М.І. Козюбри. Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. К.: ВАІТЕ, 2021. 528 с.

7. Чистоколяний Я. В. Конституційно-правові норми в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ. 2005. 204 с.